

STRATEGIE BADAWCZE I INNOWACYJNE NA RZECZ INTELIGENTNEJ SPECJALIZACJI

POLITYKA SPÓJNOŚCI na lata 2014-2020

Komisja Europejska przyjęła propozycje ustawodawcze dotyczące polityki spójności na lata 2014-2020 w październiku 2011 roku

Niniejszy arkusz informacyjny jest jednym z serii arkuszy, w których określono kluczowe elementy przyszłego podejścia

Spis treści

Wstęp

Na czym polega problem?

Jaki jest cel?

Co zawiera propozycja?

Jak wygląda efekt praktyczny?

Co odróżnia tę politykę od założeń na lata 2007-2013?

Strategie innowacji krajowych/regionalnych na rzecz inteligentnej specjalizacji (strategie RIS3) to zintegrowane, lokalne programy transformacji gospodarczej, które mają na celu realizację pięciu ważnych założeń:

- » Ukierunkowanie wsparcia w ramach polityki i inwestycji na kluczowe krajowe/regionalne, wyzwania i potrzeby w celu zapewnienia rozwoju opartego na wiedzy.
- » Wykorzystywanie mocnych stron, przewagi konkurencyjnej i potencjału doskonałości każdego kraju/regionu.
- » Wspieranie innowacji technologicznej i praktycznej oraz dążenie do stymulowania inwestycji w sektorze prywatnym.
- » Pełne zaangażowanie partnerów oraz zachęcanie do innowacji i eksperymentów.
- » Strategie są oparte na faktach i obejmują odpowiednie systemy monitorowania i oceny.

Na czym polega problem?

[↑ Do góry](#)

- » Aby wyjść z kryzysu gospodarczego, Unia Europejska (UE) potrzebuje inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu⁽¹⁾. Wymaga to **kompleksowej europejskiej strategii innowacyjnej**, zgodnie z treścią dokumentu „**Unia Innowacji**”⁽²⁾, opublikowanego w październiku 2010 r. Jest on ukierunkowany na **inwestowanie w badania, innowację i przedsiębiorczość** w każdym państwie członkowskim i regionie UE w celu pełnego wykorzystania potencjału Europy.
- » Komisja oczekuje od władz krajowych i regionalnych w całej Europie przygotowania **strategii badawczych i innowacyjnych na rzecz inteligentnej specjalizacji** w celu umożliwienia wykorzystania unijnych **funduszy strukturalnych w sposób bardziej efektywny i zwiększenia synergii** między różnymi politykami unijnymi, krajowymi i regionalnymi, a także inwestycjami publicznymi i prywatnymi.
- » Inteligentna specjalizacja oznacza **identyfikowanie wyjątkowych cech i aktywów każdego kraju i regionu**, podkreślanie **przewagi konkurencyjnej** każdego regionu oraz skupianie regionalnych partnerów i zasobów wokół **wizji ich przyszłości ukierunkowanej na osiągnięcia**.

Oznacza także wzmocnianie regionalnych systemów innowacji, maksymalizowanie przepływów wiedzy oraz rozpowszechnianie korzyści wynikających z innowacji w obrębie całej gospodarki regionalnej.

- » Inteligentna specjalizacja ma kluczowe znaczenie dla faktycznej **efektywności badań i inwestycji w innowację**. W propozycji Komisji Europejskiej dotyczącej **polityki spójności**⁽³⁾ na lata 2014-2020 będzie ona **warunkiem wstępnym do korzystania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w latach 2014-2020** w ramach wsparcia tych inwestycji.

(1) http://ec.europa.eu/europe2020/index_pl.htm

(2) http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm

(3) http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm

Przesłanki polityki RIS3

» Ustanowienie innowacji priorytetem dla wszystkich regionów

„Europa 2020” wymaga od ustawodawców rozważenia, w jaki sposób różne aspekty inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu są ze sobą powiązane. Zintegrowane strategie inteligentnej specjalizacji odpowiadają na złożone wyzwania w zakresie rozwoju poprzez dostosowanie polityki do kontekstu regionalnego.

RIS3 wspiera tworzenie miejsc pracy opartych na wiedzy i rozwoju nie tylko w wiodących centrach badań i działalności innowacyjnej, lecz również w regionach wiejskich i mniej rozwiniętych.

RIS3 jest kluczową częścią proponowanej reformy polityki spójności UE, wspierającej koncentrację tematyczną i wzmacniającą programowanie strategiczne oraz skuteczność.

» Ukierunkowanie na inwestycje i tworzenie synergii

RIS3 kieruje działania i inwestycje w zakresie rozwoju gospodarczego na mocne strony każdego regionu, badając jego możliwości gospodarcze i nowe trendy oraz podejmując działania w celu zwiększenia jego rozwoju gospodarczego.

RIS3 zwiększa wartość dodaną, wpływ i widoczność finansowania ze środków UE. Zapewnia odpowiedni stosunek wartości do ceny w czasach napiętych budżetów i zmniejszonych środków publicznych.

RIS3 zapewnia synergię między europejskimi politykami a finansowaniem, stanowiąc uzupełnienie programów krajowych i regionalnych oraz inwestycji prywatnych.

» Usprawnienie procesu innowacji

RIS3 wymaga inteligentnych, strategicznych decyzji i ustawodawstwa opartego na faktach. Priorytety są określone na podstawie strategicznej wiedzy na temat zasobów regionu ⁽⁴⁾, jego wyzwań ⁽⁵⁾, przewagi konkurencyjnej oraz potencjału doskonałości ⁽⁶⁾.

RIS3 polega również na zapewnieniu, że kombinacja regulacji, tj. połączenie instrumentów ustawodawczych dostępnych w danym środowisku regionalnym – dotacje, pożyczki i inne rodzaje wsparcia – będzie skuteczna w osiągnięciu ogólnych celów regulacyjnych, będzie pomocna dla firm oraz będzie korzystać z inwestycji prywatnych.

RIS3 obejmuje opracowywanie wskaźników rezultatów i wykorzystywanie ich w celu kierowania i sterowania regulacjami oraz programami i dostosowywania ich. Tym samym promują one stałą ocenę i edukację w zakresie polityki, dzielenie się doświadczeniami i sprawdzonymi metodami działania pomiędzy regionami.

(4) W tym struktury branżowe, klastry, uczelnie wyższe, instytucje badawcze, systemy dotyczące nauki, technologii, nauki, kapitału ludzkiego, środowiska, dostępu do rynku, systemy zarządzania, a także powiązania i relacje z innymi regionami.

(5) W tym starzenie się populacji, niedopasowanie rynku pracy, lokalizacja zdalna i aspekty środowiskowe.

(6) Na przykład analizy SWOT, analizy typu foresight i analizy tendencji, mapowanie technologii, analiza klastrów, przedsiębiorcza wiedza na temat rynków.

» **Usprawnianie zarządzania i większe angażowanie partnerów**

RIS3 zachęca wszystkich partnerów do zjednoczenia się w ramach wspólnej wizji. Łączy małe, średnie i duże firmy, zachęca do zarządzania wielopoziomowego oraz pomaga w budowaniu kreatywnego kapitału społecznego w obrębie społeczności.

Proces RIS3 musi być interakcyjny, ukierunkowany regionalnie i oparty na konsensusie. Dokładna kombinacja zaangażowanych organizacji będzie zależna od kontekstu regionalnego, jednak ważne jest pełne zaangażowanie wszystkich partnerów w proces tworzenia, wdrażania i monitorowania strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji.

Przesłanki gospodarcze

» **Tworzenie i wdrażanie strategii transformacji gospodarczej**

RIS3 wymaga zintegrowanego i lokalnego podejścia do tworzenia i realizacji polityki. Regulacje muszą być dopasowane do kontekstu lokalnego, przy czym należy pamiętać, że istnieją różne drogi do regionalnej innowacji i rozwoju.

Obejmują one:

- a) odmłodzenie tradycyjnych sektorów poprzez działania o wyższym poziomie wartości dodanej oraz nowe nisze rynkowe;
- b) modernizację poprzez przyjęcie i rozpowszechnianie nowych technologii;
- c) zróżnicowanie technologiczne od obecnych specjalizacji w kierunku dziedzin powiązanych;
- d) opracowywanie nowych działań ekonomicznych poprzez radykalne zmiany technologiczne i przetomowe innowacje; oraz
- e) badanie nowych form innowacji, takich jak innowacje otwarte i kierowane przez użytkowników, innowacje społeczne oraz innowacje usługowe.

» **Reagowanie na wyzwania gospodarcze i społeczne**

Europa musi sprostać nieustannej konkurencji w zakresie talentów, pomysłów i kapitału. Jednocześnie surowość podatkowa wymaga od rządów koncentrowania często skromnych zasobów na nielicznych obszarach i środkach, które posiadają autentyczny potencjał tworzenia zrównoważonych miejsc pracy i zrównoważonego rozwoju.

Większość regionów może uzyskać prawdziwą przewagę konkurencyjną wyłącznie poprzez znalezienie nisz lub popularyzację nowych technologii w tradycyjnych branżach i badanie ich „inteligentnego” potencjału regionalnego.

Strategie inteligentnej specjalizacji mogą również stanowić efektywny instrument do rozwiązywania problemów społecznych, środowiskowych, klimatycznych i energetycznych, takich jak zmiany demograficzne, efektywność zasobów, bezpieczeństwo energetyczne i odporność na skutki zmian klimatu.

» **Zwiększenie widoczności regionów dla inwestorów międzynarodowych**

Koncentrując się na tym, co zapewnia regionowi największy potencjał konkurencyjny, inteligentna specjalizacja pomaga ustalić pozycję regionu na określonych rynkach/niszach globalnych i w międzynarodowych łańcuchach wartości.

W celu przyciągnięcia prywatnych inwestycji i uzyskania uwagi międzynarodowych inwestorów należy oznakować specjalistyczną wiedzę regionu w obrębie określonego sektora wiedzy lub niszy rynkowej oraz zapewnić stałe, zintegrowane wsparcie, aby pomóc we wzmacnianiu tej specjalizacji.

» **Poprawa wewnętrznych i zewnętrznych relacji regionu**

Poprawa relacji wewnętrznych od dawna jest znakiem rozpoznawczym polityki innowacji (np. potrójne lub poczwórne helisy, trójkąty wiedzy, współpraca między uczelniami a firmami, klastry itp.).

Jednak regiony muszą również być otwarte na relacje zewnętrzne, aby zająć odpowiednią pozycję w europejskich i globalnych łańcuchach wartości oraz poprawić swoje relacje i współpracę z innymi regionami, klastrami i podmiotami innowacyjnymi. Jest to ważne dla internacjonalizacji ich firm w celu osiągnięcia krytycznego potencjału działań klastrowych oraz generowania napływu wiedzy, istotnej dla obecnej bazy wiedzy regionu⁽⁷⁾.

» **Unikanie nakładania się i replikacji strategii rozwoju**

W przeszłości regiony borykające się z wyzwaniami dotyczącymi rozwoju często próbowały replikować te same lub podobne priorytety jak inne, wiodące regiony, nawet jeżeli miały niewielkie zasoby i małe szanse na zajęcie pozycji światowych liderów w wybranych dziedzinach.

RIS3 zachęca regiony do przyjmowania regulacji realistycznie dopasowanych do ich zdolności, możliwości i potrzeb.

Zróznicowanie międzynarodowe i dywersyfikacja technologiczna mają kluczowe znaczenie dla (ponownego) umiejscowienia regionu w globalnym, wysoce dynamicznym i zmiennym kontekście oraz dla odróżnienia jego strategii od strategii innych regionów.

» **Nagromadzenie „masy krytycznej” zasobów**

RIS3 może zapewnić osiągnięcie masy krytycznej przez badania i zasoby innowacyjne, tj. odpowiedniego rozpędu, aby stały się samowystarczalne, lub potencjału krytycznego, wspomagając je poprzez ukierunkowane działania na rzecz zwiększenia zasobów ludzkich i infrastruktury wiedzy.

Warto skoncentrować się na obszarach rzeczywistego potencjału i mocnych stronach, zamiast stosować powierzchowne inwestycje w niepowiązanych obszarach. Masa krytyczna/potencjał krytyczny może gromadzić się wewnątrz regionu lub poprzez insourcing i współpracę z innymi regionami.

» **Promowanie rozpowszechniania wiedzy i dywersyfikacji technologicznej**

Najbardziej obiecującą metodą promowania rozwoju regionu na podstawie wiedzy jest dywersyfikacja na technologie, produkty i usługi, które są ściśle powiązane z istniejącymi technologiami dominującymi oraz regionalną bazą umiejętności. Rozpowszechnianie wiedzy jest najbardziej skuteczne, jeżeli odbywa się w obrębie powiązanych branż (w przeciwieństwie do różnorodności niepowiązanych sektorów).

Nowe branże wyrastają z najbardziej skutecznych, istniejących już klastrów, ale jedynie w przypadku porzucenia ograniczeń sektorowych. Liczy się nie tyle dywersyfikacja *jako taka*, a raczej wyspecjalizowana dywersyfikacja technologiczna w nowych działaniach gospodarczych. Rozpoczyna się to od istniejącej wiedzy regionalnej i możliwości gospodarczych, a celem są działania powiązane, ale o wyższej wartości dodanej.

W związku z tym regiony powinny priorytetyzować komplementarność między powiązаныmi działaniami gospodarczymi oraz znajdować lepsze metody łączenia ich mocnych stron w celu tworzenia nowych możliwości branżowych w obszarach o wysokim potencjale rozwoju (np. cross-clustering).

(7) <http://www.eurada.org/site/files/No%20Nonsense%20Guide-E.pdf> (EURADA, Directory of „no-nonsense” activities to build S3-minded regions, listopad 2011).

Co zawiera propozycja?

[↑ Do góry](#)

W ramach unijnej polityki spójności na lata 2014–2020 Komisja Europejska proponuje, aby **inteligentna specjalizacja stała się warunkiem wstępnym** (tzw. „warunkiem ex ante”) **dla wspierania inwestycji** w zakresie dwóch kluczowych założeń polityki:

- 1 wzmocnienie badań, rozwoju technologicznego i innowacji (cel dotyczący badań i innowacji); oraz
- 2 poprawa dostępu technologii informacyjno-komunikacyjnych i korzystanie z takich technologii o wysokiej jakości (cel dotyczący ICT).

W odniesieniu do celu dotyczącego badań i innowacji:

Wprowadzenie strategii innowacji krajowych lub regionalnych na rzecz inteligentnej specjalizacji, która:

- jest oparta na analizie SWOT w celu skoncentrowania zasobów na ograniczonym zbiorze priorytetów w zakresie badań i innowacji;
- określa środki stymulowania prywatnych inwestycji w badania, technologię i rozwój;
- obejmuje system monitorowania i weryfikacji;
- przewiduje przyjęcie przez państwo członkowskie ram regulacyjnych określających dostępne zasoby budżetowe na badania i innowację; oraz
- przewiduje przyjęcie przez państwo członkowskie wieloletniego planu budżetowania i priorytetyzacji inwestycji powiązanych z unijnymi priorytetami (Europejskie Forum Strategii dotyczącej Infrastruktury Badawczej).

W odniesieniu do celu dotyczącego ICT:

W skład strategii inteligentnej specjalizacji wchodzi rozdział dotyczący rozwoju cyfrowego, zawierający:

- budżetowanie i priorytetyzację środków poprzez analizę SWOT przeprowadzoną zgodnie z tablicą wyników dla europejskiej agendy cyfrowej;
- analizę dotyczącą zrównoważenia wsparcia dla popytu i podaży technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT);
- wymierne cele dla rezultatów działań w zakresie sprawności informatycznej, umiejętności, przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu, e-dostępności oraz e-zdrowia, które są dostosowane do istniejących strategii krajowych lub regionalnych w tych dziedzinach; a także
- ocenę zapotrzebowania na wzmocnienie budowania możliwości w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Komisja proponuje również, aby inteligentna specjalizacja stała się **warunkiem wstępnym do uzyskania wsparcia z Europejskiego Funduszu Rolniczego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)** ⁽⁸⁾ w celu wspomaganie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.

(8) COM(2011) 627.

Jak wygląda efekt praktyczny?

[↑ Do góry](#)

Warunek *ex-ante* RIS3 wymaga od państw członkowskich i regionów UE **identyfikowania specjalizacji wiedzy**, które najlepiej pasują do ich potencjału innowacji, na podstawie ich aktywów i możliwości.

Muszą tego dokonać w procesie „**przedsiębiorczego odkrywania**”, tj. z udziałem kluczowych partnerów i firm w dziedzinie innowacji. W ten sposób, w odróżnieniu od strategii narzuconej z góry, inteligentna specjalizacja wymaga **współpracy firm, ośrodków badawczych i uczelni wyższych** w celu zidentyfikowania najbardziej obiecujących obszarów specjalizacji danego państwa członkowskiego lub regionu, lecz również słabych stron, które utrudniają innowację na ich terenie⁽⁹⁾.

Następnie władze krajowe lub regionalne muszą sporządzić **dokument określający proponowaną strategię dla tego kraju lub regionu** oraz w szczególności **planowane inwestycje publiczne i prywatne, w tym inwestycje z funduszy strukturalnych**, w badania, rozwój technologii oraz innowację.

Strategia ta powinna nie tylko korzystać z i/lub dążyć do **regionalnych osiągnięć naukowych**, lecz również wspierać **innowację praktyczną („inną niż technologiczną”)**⁽¹⁰⁾ oraz obejmować przyjmowanie i rozpowszechnianie **wiedzy i innowacji**.

Strategia powinna zostać poddana ocenie własnej oraz, w miarę możliwości, weryfikacji partnerskiej.

Bardziej szczegółowe wytyczne dla regionów i państw członkowskich w zakresie metod tworzenia i wdrażania strategii badawczych i innowacyjnych na rzecz inteligentnej specjalizacji będą udostępnione w formie przewodnika metodologicznego i praktycznego, który zostanie opublikowany pod koniec lutego 2012 r. Przewodnik ten jest obecnie opracowywany przy wsparciu **platformy inteligentnej specjalizacji**, uruchomionej w czerwcu 2011 r. Platformą zarządza zespół Wspólnego Centrum Badawczego (JRC-IPTS) w Sewilli w Hiszpanii. Jest ona monitorowana przez Zespół Sterujący składający się z ekspertów z kilku wydziałów Komisji Europejskiej. Otrzymuje również informacje od grupy lustrzanej składającej się z europejskich ekspertów wysokiego szczebla i przedstawicieli sieci. Będzie oferować szereg usług, w tym wytyczne, szkolenia i pomoc w partnerskiej weryfikacji strategii krajowych/regionalnych. Państwa członkowskie i regiony są zaproszone do rejestrowania się na platformie na stronie internetowej platformy⁽¹¹⁾.

Co odróżnia tę politykę od założeń na lata 2007-2013?

[↑ Do góry](#)

Inteligentna specjalizacja nie jest nowością. Jest to raczej **udoskonalenie i poprawa istniejącej metodologii planowania funduszy strukturalnych**. Jest oparta na 15 latach doświadczeń w zakresie wspierania strategii innowacyjnych w regionach oraz na **wiodącej myśli ekonomicznej** ze strony wiodących instytucji międzynarodowych, takich jak Bank Światowy, OECD i MFW. Najbardziej zaawansowane regiony uczestniczą już w podobnych ćwiczeniach strategicznych, zgodnie z inicjatywą „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”⁽¹²⁾ lub projektem „Monitor innowacyjności regionów”⁽¹³⁾. Nowością jest propozycja Komisji, aby strategię takie stały się **warunkiem wstępnym dla finansowania ze środków EFRR**. Tym samym państwa członkowskie i regiony UE **muszą posiadać wdrożone strategie RIS3** przed **przyjęciem ich programów operacyjnych, wspierających te inwestycje**.

(9) http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm (por. D. Foray et al., Smart Specialisation – the concept, czerwiec 2009).

(10) Na przykład innowacje społeczne i usługowe, działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, nowe modele biznesowe i działania dotyczące zapotrzebowania, takie jak zamówienia publiczne.

(11) <http://ipts.jrc.ec.europa.eu/activities/research-and-innovation/s3platform.cfm>

(12) http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/regions_for_economic_change/index_en.cfm

(13) <http://www.rim-europa.eu/>